

Ὁ ἄσπρος δρόμος βυθίζεται μέσα στὶς ρεματιές καὶ χάνεται παραπέρα πῶς στὶς ράχες.

Ὅπως ὁ λογισμὸς μου στὴν ἀγάπη σου.

35

Γεμάτος ἀπὸ τὸν καημὸ σου πῆγα ἀπόψε στὸ περιβόλι νὰ ξανασάνω. Στὸ περιβόλι μὲ τίς πολὺ-χρονες μουριές καὶ τίς συκιές τίς ἡσκιωμένες. Στὶς ἀκρες ξεφυλλίζονταν κίτρινα τ' ἀγριολούλουδα καὶ στὶς φραγές, κι' ἀνάμεσα στὰ ποτισμένα τ' αὐλάκια πλήθαιναν τὰ σαλατικά καὶ οἱ ντομάτες καὶ τ' ἄλλα φαγουλά. Ἐδῶ κι' ἐκεῖ τ' ἀραποσίτια ἀνέμιζαν στὸ βραδινὸν ἀέρα τὰ σπαθωτὰ φύλλα τους καὶ τὰ γε-νῶτα στάχια.

Ξαπλώθηκα ἐπάνω σὲ κάτι καλάμιες ἀπ' ἀρα-ποσίτια — τίς εἶχαν βγάλει γιὰ νὰ τ' ἀριώσουν.

Πλάι ἔτρεχε τὸ γάργαρο νερὸ μέσ' ἀπὸ τὸ βράχο αὐτόθαλατο καὶ τραγουδοῦσε μὲ τὰ χαλίκια τὰ ὀλοστρόγγυλα. Παρακάτω ἐπαιξε μὲ τὰ παρό-χθια χορτάρια. Κατόπι χάνονταν καὶ κρυφὰ μουρ-μούριζε : ἐδῶ εἶμαι, τώρα θὰ βγῶ. Ἐξαφνα γελοῦσε ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν πρᾶσινάδα μὲ τὸ λιγιστὸ τὸ φῶς ποὺ ξεψυχοῦσε καὶ πάλι ξεκαρδίζονταν πηδώντας στὶς κατηφορίες.

Ὁ τζιτζικας τόνιζε τὸ ξέγνοιαστο τραγοῦδι του καὶ μέσα στὴ ρεματιά μιὰ γαλιάντρα γέμιζε τὴ λαγκαδιὰ μὲ τοὺς λαρυγγισμούς της.

Κατὰ τὴ δύση, ἐπάνω ἀπὸ τὸ φρύδι τοῦ βουνοῦ, ἀνθίζαν τὰ τελευταῖα ροδόχρονα τῆς ἡμέρας καὶ ὁ ἀέ-ρας ἔπαιρνε τὴ μουσικὴ τῆς βραδιάς ἀκίνησι.

Κοντὰ στὸ γάργαρο νερὸ, στὸ δροσερὸ τὸ περι-βόλι, ἀνθισεν ἀνοιωθὸ στὰ χεῖλη μου, τῆς μοναξιάς τὴν ὥρα, τὸ θλιβερὸ καὶ σιγανὸ τραγοῦδι ποὺ ἔχει τὴν πρώτη ἀγάπη μας γλυκάνει.

6

Μονάχος οἰγοπερπατῶ στὴν ἔρημη τὴ στεράτα,

Ὁ ἥλιος ἀπὸ πάνω μου κι' ὁ οὐρανός.

Οἱ λεῦκες τ' ἀσημόφυλλα τρεμονοῦν σ' ἀγέρι,

Γύρω ἀνασαινοῦν οἱ ἐλῆς κυματιστὰ

Καὶ πέρα σιέται σὺγκλαρο τὸ φοντωτὸ πρινάρι

Ἀπ' τίς φωνοῦλες τῶν πουλιῶν ποὺ καρτερᾶν τὴ μάνα.

Μονάχος οἰγοπερπατῶ στὴν πρᾶσινη κοιλάδα

Καὶ γύρω τὰ ψηλὰ βουνὰ μὲ χαμηλοκοιτάζουν.

Θεριστής, 1909.

ΜΗΤΣΗΣ ΚΑΛΑΜΑΣ

ἐνὸς φοβεροῦ παλιοῦ κατσικοκλέφτη.

Γιὰ τοῦτο ἡ ἀσθένεια εἶχε προέλθει, κατὰ τίς γειτονίες, ἀπὸ μάγια καὶ ἔπρεπε νὰ γιγτρευθῇ μὲ βότανα καὶ ἄλλα γιατρικά μαγικὰ ἀντίπλακα ἐκεί-νων ποὺ τῆς ἔκαναν, καὶ ἔδωκεν ! Ἡ κόρη εἶχε ἀρ-ρωστήσει καὶ μαρμυρόταν σὰ λουλούδι δταν τὸ πᾶρει ξαφνικὸς χειμῶνας.

Ἡ ἔρεβος κύρ Βολβῆς τίς στενοχώριες τῆς γυ-ναίκας του. Ἡ κάθε μιὰ γειτονίσσα ἀπὸ ἕνα για-τρικό, ἕνα παράδοξο ξόρκι τῆς εἶχε πεῖ νὰ κάνει. Μιά, ἡ κυρὰ Μαρουσώ, τῆς ἔλεγε γιὰ ἕνα βοτάνι ποὺ φυτρώνει σὲ ἄβυσσος μέρη, δασῶν, πᾶνω ἀπὸ φω-λιές φειδιῶν φαρμακερῶν, τὸ ὁποῖον ἂν τῷδρισκαν, ἡ ἔγγονή της ἤθελε σωθεῖ μ' ἕνα μόνο φλυτζάνι ποὺ θὰ ἔπινε.

Εἶχε πιεῖ κι' αὐτή.

— Ἐχει ὁ ἔρωτας γιατρεία μὲ βότανα καὶ ξόρκια ;

Τὴ βοήθησε νὰ τὸ πεῖ αὐτὸ καὶ κάποιος παλιὸ τραγοῦδι. Ἀλλὰ οἱ ἄλλες τῆς ἀπάντησαν ὅτι δὲν εἶταν ἔρωτας αὐτός, ἀλλὰ τὴν ἔπιασε μὲ μάγια ὁ μαγχοῦφης, μάγια μιανῆς θεῖας του παπαδιάς, ποὺ ἂν καὶ παπαδιά ἦξερε τὴ νύχτα νὰ φορεῖ τὴν κα-τακόκκινη σὰν αἷμα πουκαμίσα καὶ νὰ χορεύῃ κατὰ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ

Σὲ δυὸ τελευταῖα φύλλα τῆς «Οἰκονομικῆς Ἑλλάδας», τῆς γνωστῆς οἰκονομολογικῆς ἐφημερίδας τῆς Ἀθήνας, δη-μοσιεύθηκε ἕνα φωτεινότατο κείμενον γιὰ τὸ ζήτημα : «τί θὰ γίνουν τὰ παιδιά μας ;» δηλαδή ποῖο ἐπάγγελμα θ' ἀκο-λουθήσουν ἅμα τελιώσυναι τὸ σχολεῖο. Γιὰ τοὺς ἀναγνώ-στες τοῦ «Νουμά» δίνουμε ὅω μιὰ περίληψή του.

Χιλιάδες παιδιά βγήκανε πάλι φέτος ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῆς Ἀθήνας καὶ τῶν ἐπαρχιῶν. Τὰ πε-ρισσότερα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι παιδιά χωριάτη, ἀνθρώ-που δηλαδή ποὺ σκάφτει κι ὀργώνει τὴ γῆ. Αὐτὰ τὰ παιδιά θὰ πᾶν, φυσικά, νὰ σκάψουν καὶ νὰ ὀργώνουν γιὰτὶ μάθανε γράμματα καὶ τὸ νομί-ζουν ἐξευτελιστικό. Τὰ μάτια δλουτῶν αὐτῶν «τῶν στρατιωτῶν τῆς ἡμιμαθείας» εἶναι γεμμένα στὴν πρωτεύουσα, μὲ τὸν πόθο, τ' ἔνθους, τὴν ὀρεξή, τὴ βουλιμία ν' ἀρπάξουν θέση. Ἐτσι στὰ σημερινὰ φουσάτα τῶν πολιορκητῶν μαζεῦνται καὶ καινού-ριες χιλιάδες. Ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴ ζωὴ ἀλλάζει σὲ ἀγῶνα γιὰ θέση. Τὰ μπουλούκια τῶν δυστυχισμέ-νων ἀνθρώπων τοῦ κολλάρου καὶ τοῦ σκληροῦ που-κάμισου μεγαλώνουν κάθε μέρα, ἐνῶ ἀντίθετα ἀ-ραιώνουν οἱ φάλαγγες τῶν δουλευτᾶδων τῆς γῆς καὶ ζητιοῦνται ἐργάτες ἀπὸ γειτονικά μέρη. Ἀξά-νει ἔτσι φοβερὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν «προλετάρων τῶν γραμμάτων» ποὺ εἶναι οἱ κακὲς πληγὲς κάθε κοι-νωνίας, γιὰτὶ εἶναι ὄντα παράσιτα τεμπέλικα, καὶ μικραίνει ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς, ποὺ εἶναι τὸ πιὸ γερὸ στοιχείο ἐλάκερου τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ. Στὶς διαφορὰς Τράπεζες γίνονται διαγωνισμοὶ γιὰ 4 ἢ 5 θέσεις καὶ παρουσιάζονται 4 ἢ 5 ἑκατοστά-ριες ἀπὸ νέους. Φυσικά θὰ χορτάσουν μοναχὰ οἱ 4 ἢ 5, γιὰτὶ δὲν εἶναι δυνατό νὰ ματαγίνῃ τὸ θάμα τῶν 5 φωνῶν τοῦ Βαγγέλιου. Τί θὰ γίνουν οἱ ἄλλοι 395 ; Ὅλοι αὐτοὶ θὰ γυρίσουν σ' ἄλλο δρόμο : στὶς δημόσιες θέσεις. Τὸ θλιβερότατο ἔμως εἶναι ἡ ἀναξιοσύνη αὐτῶν τῶν νέων ποὺ παρου-σιάζονται στοὺς διαγωνισμούς. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς, ἴσως τὰ ἑννέα δέκατα, ἂν καὶ φάγανε τὰ νιάτα τους στὰ θρανία τῶν σχολειῶν μας καὶ τοῦ Πανεπιστημίου, εἶναι τόσο ἀμαθεῖς καὶ ἀστοιχείωτοι, ὥστε αὐτοὶ ποὺ τοὺς ξετάζουν ἀποροῦνε καὶ φρίτ-τουν μὲ τὰ γράμματα ποὺ μαθαίνει στὰ σχολεῖα μας ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία. Μ' αὐτὰ τὰ διανοητικά κεφάλαια θὰ βγῶναι στὸ πάλαιμα τῆς ζωῆς αὐτοὶ οἱ νέοι ; Κ' ὕστερα φωνάζουμε ὅλοι γιὰ τὴν Ἑλλη-

νικὴ γραφειοκρατία, ποὺ στὴ ράχη τῆς ἀράζουμε ὅλοι αὐτοὶ οἱ ναυαγοί, ποὺ ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ ζήσουνε στὴν Ἑλλάδα καὶ ἔχουνε δικαίωμα νὰ ζή-σουνε στὸν τόπο τους. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἄλλο ζήτημα. Τὸ ζήτημα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Παραφορ-τώνουμε τὰ μυαλὰ τοῦ παιδιοῦ μὲ χίλια πράματα, γιὰ νὰ μάθῃ ἀπ' ὅλα, καὶ καταντᾷ νὰ μὴ μάθῃ τί-ποτα. Ἡ βάση πρέπει νὰ εἶναι : Λίγα μὰ γερὰ. Κανένας ἀνθρώπος δὲν μπορεῖ νὰ βγῇ φωστῆρας σὲ ὅλα (ἀρχαῖες γλώσσες, νέες γλώσσες, μαθημα-τικά, γεωγραφία, ἱστορία ἔλου τοῦ κόσμου καὶ ἄλλα ἀμέτρητα). Κι ὅσοι στὰ σχολεῖα μας ἀριστεύουνε σὲ ὅλα, στὴν πρακτικὴ ζωὴ πέφτουνε ἔξω οἱ περισσό-τεροι. Ἡ καλύτερη συμβουλή ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ δώσῃ εἶναι : Μὴν ἀφίνετε τὰ παιδιά σας νὰ φάνε τὰ νιάτα στὰ σχολεῖα καὶ στὰ Πανεπιστήμια. Ρίξτε τα στὴν πρακτικὴ ζωὴ νωρὶς νωρὶς. Ὁ πρα-χτικὸς βίος εἶναι τὸ καλύτερο σχολεῖο.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Βουλγαρίας ἀξάινει μὲ με-γάλα βήματα. Στὰ τελευταῖα 20 χρόνια μεγάλωσε κατὰ 32 0)0, ἐνῶ ὁ δικὸς μας μονάχα κατὰ 24 0)0. Βάλτε τώρα καὶ τὴ μετανάστευσή καὶ θὰ δῆτε πῶς σὲ λίγο ἡ Βουλγαρία θὰ μᾶς ξεπερνᾷ κατὰ πη-χτικά. Ὁ μεγάλος κίνυνος τῆς φυλῆς μας εἶναι αὐτός. Καὶ πρέπει νὰ κοιτάξουμε πῶς θὰ μπορέσῃ ὁ ρωμὸς ν' ἀγαπήσῃ περισσότερο τὴ γῆς του, καὶ νὰ μὴν τὴν ἀφίνη στὰ καλὰ καθούμενα, ζητώντας πλοῦτια στὰ ξένα. Ἐκεῖνα τὰ χοντρά τὰ λόγια ποὺ εἶπε ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Στάης πῶς τάχα-τες φτιάνονται στὰ σχολεῖα μας 175,000 ρωμιοὶ στρατιῶτες, δὲ μᾶς φαίνονται νὰ ἔχουν περισσότερη ἀξία ἀπὸ τίς συνειθισμένες πολιτικὲς κοῦρες. Οἱ καλοὶ στρατιῶτες γίνονται ἀπὸ τοὺς χωριάτες. Καὶ τὸ ἐκπαιδευτικὸ μας σύστημα πρέπει νὰ ἔχῃ σκοπὸ, ὅχι πῶς νὰ φτιάσῃ στρατιῶτες, μὰ πῶς νὰ πλάσῃ ἀνθρώπους μὲ πρακτικὲς γνώσεις, ποὺ νὰ μποροῦνε νὰ ζήσουν μέσα στὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἔχοντας τὴ δύναμη νὰ ἀγαπήσουν τὴ γεωργία καὶ τὴ βιομηχανία τοῦ τόπου μας, καὶ νὰ δουλέ-ψουν στὰ χωράφια, στὰ λιμάνια, στὰ βαπόρια, στὰ περὶβόλια, στὰ δάση. Ὅταν ἔχεις καλοὺς γεωργοὺς ἔχεις καλοὺς στρατιῶτες. Οἱ Βουλγάροι εἶναι λαμ-προὶ στρατιῶτες, γιὰτὶ εἶναι λαμπροὶ γεωργοί. Κ' εἶναι ἀστείς πράμα νὰ νομίζουμε πῶς στὰ σχολεῖα θὰ μάθουνε τὰ παιδιά τίς στρατιωτικὲς συνήθειες. Γιὰτὶ μόλις βγῶναι οἱ μαθητὲς ἀπὸ τὰ σχολεῖα καὶ μποῦναι στὴ ζωὴ, θὰ βάλουνε κολλάρο καὶ καπέλλο

παρξένους χοροὺς κατω ἀπ' τᾶστρα. Προσκαλοῦσε τὰ δαιμόνια ! Καὶ αὐτὰ δὲν ἀρροῦσαν νὰ τῆς ἀπαν-τήσουν καὶ ἀκούγονταν νὰ τῆς μιλοῦνε μὲ μιὰ φωνὴ βραχνή καὶ βραθιά, ποὺ ἔκανε τρομάρα σὲ ὅποιον τᾶκουγε !..

Ὁ κύρ Βολβῆς στὴν ἀρχὴ φοβήθηκε μὴ κοίτα-ζαν νὰ πάρουν μ' αὐτὰ τῆς γυναίκας του λεπτά. Καὶ ἤτυχας ὅταν ἔμαθε ὅτι ἄλλες τὸ ἔκαναν γιὰ νὰ σώσουν τὸ κορίτσι αὐτὸ μόνο, καὶ ἄλλες ἤθελαν ἀμοιβὴ μετὰ τὸ καλὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ κύρ Βολβῆς εἶταν ἡσυχός, ἐτι δὲ θὰ πλήρωνε ποτὲ ἀμοιβές. Δὲν πίστευε τίποτα αὐτός.

— Ἀς κάνουν κάτι γιὰ νὰ μὴ κάθονται ! εἶχε σκεφθεῖ.

Νὰ τῆς τὸν δώσει τὸ νέο ; Οὔτε σκέψη ! Ποτέ ! τὸ εἶπε. Τὴν ἡμέρα μάλιστα, ποὺ εἶχε τολμήσει νὰ τοῦ ζητήσῃ ὁ νέος ἐκεῖνος τὴν ἔγγονή του, καὶ τὸ θυμάται τώρα μὲ λύπη, στενοχωρήθηκε καὶ θύ-μωσε. Γιατί ; Χωρὶς θυμὸ μποροῦσε τὸ ἴδιο νὰ κάνει !..

Ὁ νέος ἔφυγε γιὰ τὸ στρατό, ἔβελοντής, γιὰτὶ δὲν μποροῦσε νὰ ὑποφέρει τὰ πειράγματα τῶν χω-ριανῶν του. Ἀλλ' ἡ κόρη ἀρρώστησε !..

Ποιὸς τῆς ἔφταιγε ;..

Καὶ ὁ κύρ Βολβῆς ἀνέθηκε τὰ σκαλοπάτια τὰ πέτρινα, ἀνοιξε τὴν πόρτα καὶ μπῆκε μέσα στὸ διά-δρομο, ἐνῶ μὲ τὸ νεῦ του μάταια ζητοῦσε τὸ ἀπο-κρίτικο τραγοῦδι, ποὺ τραγουδοῦσε πρὶν βρῇ τὸ Σούφρα, νὰ τὸ τραγουδήσῃ πάλι.

Ὁ κύρ Βολβῆς θάταν ὀγδόντα πέντε χρόνων, ἀλλὰ φαίνονταν ἐξήντα πέντε. Εἶταν ἀδύνατος, μὲ τρὸ ἀνάστηκ καὶ ὀρθὸ κορμὶ σὰ λαμπάδα. Τὰ μάτια του κατὰ μάτια μικρὰ καστανὰ τὰ μισό-κλεινε κάποτες κάνοντας ἐτι δὲ βλέπει ἀπ' τὰ γε-ράματα. Καὶ τὸ ἔκανε αὐτό, γιὰτὶ βαριόταν νὰ χαιρετᾷ ὅποιον κι ὅποιον.

Ἀλλ' αὐτὸ τὸ εἶχε πεῖ στὴ γυναῖκα του, καὶ αὐτὴ γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ ἀντρας τῆς εἶταν γερὸς καὶ ἔβλεπε καλά, τὸ μαρτύρησε σὲ ἄλλες γυναῖκες καὶ ἐτσι ἔγινε γνωστὸ σὲ ὅλη τὴ χώρα. Καὶ ὅμως αὐτός, ἂν καὶ μισοέμαθε ἐτι τὸ ἔλεγε, τὸ ἔακολου-θοῦσε.

Μόλις προχώρησε στὸ διάδρομο ἀκουσε μέσα στὴν τραπεζαρία ὁμιλίες. Στάθηκε. Μ' ὅλα τὰ γε-ράματά του δὲν μποροῦσε νὰ παραιτήσῃ ἕνα παλιὸ του ἐλάττωμα. Τὸ κρυφοκοίταγμα καὶ τὸ κρυφά-κουγμά ! Ἐλεγε γι' αὐτὰ.

— Τότε βλέπεις τὴν ἀλήθεια τσιτσιδὶ !

